

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3330/2020, ECLI:CZ:NS:2022:27.CDO.3330.2020.1

Číslo: 99/2022

Právní věta:

Je-li poskytnutí zálohy ujednáno [ať už před uzavřením smlouvy (§ 1807 o. z.), jako součást uzavřené smlouvy (např. § 1864 či § 2260 o. z.) či bez souvislosti s jakoukoliv smlouvou], ukládá-li poskytnutí zálohy právní předpis (srov. např. § 1235, § 2960 či § 2970 o. z.) anebo je-li zde jiný právní důvod (zakládající závazek k poskytnutí zálohy), svědčí zavázané straně (dlužníku) povinnost zálohu poskytnout (dluh) a oprávněné straně (věřiteli) tomu odpovídající právo (pohledávka).

Rozhodnutí příslušného orgánu akciové společnosti o poskytnutí zálohy na podíl na zisku představuje (jakožto právní jednání společnosti) právní důvod, na jehož základě vzniká závazek, jehož obsahem je právo akcionáře (coby věřitele) na poskytnutí zálohy (pohledávka) a povinnost společnosti (coby dlužníka) zálohu poskytnout (dluh).

Ve smyslu ustanovení § 40 odst. 2 z. o. k. (ve znění účinném do 31. 12. 2020) se „prostředky“ rozumějí „zdroje“.

Neurčují-li stanovy akciové společnosti jinak, spadá rozhodnutí o poskytnutí (vyplacení) zálohy na podíl na zisku do působnosti představenstva, resp. správní rady (§ 163 o. z.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 09.03.2022

Spisová značka: 27 Cdo 3330/2020

Číslo rozhodnutí: 99

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dividenda, Záloha, Započtení pohledávky

Předpisy: § 163 o. z.

§ 40 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb. ve znění do 31. 12. 2020

§ 460 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb. ve znění do 31. 12. 2020

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [27 Cdo 3885/2017](#), uveřejněné pod číslem 9/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [29 Cdo 1326/2009](#), uveřejněné pod číslem 13/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. [29 Cdo 3059/2011](#), uveřejněné pod číslem 58/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2005, sp. zn. [32 Odo 525/2004](#), uveřejněný pod číslem 42/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. [31 Cdo 1993/2019](#), uveřejněný pod číslem 24/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. [29 Cdo 4594/2009](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. [29 Cdo 2254/2007](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2009, sp. zn. [32 Cdo 4604/2007](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 6. 5. 2020, sp. zn. 18 Co 38/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou ze dne 25. 10. 2018 se žalobkyně domáhá zaplacení 40.063.923 Kč s příslušenstvím z titulu neuhrazené úplaty za postoupení pohledávky a 100.000 Kč s příslušenstvím z titulu bezdůvodného obohacení (vzniklého tím, že žalované tuto částku bez právního důvodu poukázala na účet).

2. Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 11. 6. 2019, č. j. 23 C 225/2018-429, ve znění usnesení ze dne 4. 9. 2019, č. j. 23 C 225/2018-434, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Soud prvního stupně vyšel (mimo jiné) z toho, že:

1/ Žalovaná byla do 20. 7. 2017 jediným akcionářem žalobkyně.

2/ Žalobkyně (jako postupitel) uzavřela dne 11. 11. 2015 se žalovanou (jakožto postupníkem) smlouvu o postoupení pohledávky žalobkyně za B. K. (dále jen „B. K.“) ve výši 40.063.923 Kč. Žalovaná se v této smlouvě zavázala zaplatit za postoupení pohledávky úplatu ve výši 40.063.923 Kč.

3/ Žalovaná (jakožto jediný akcionář žalobkyně rozhodující v působnosti valné hromady) schválila dne 11. 11. 2015 mezitímní účetní závěrku žalobkyně za leden až září 2015, na návrh představenstva rozhodla o vyplacení zálohy na podíl na zisku za uvedené období ve výši 40.163.923 Kč a dále o tom, že „částka 40.063.923 Kč bude započtena oproti pohledávce ve stejné finanční částce vyplývající ze smlouvy o postoupení pohledávky“.

4/ Dne 12. 11. 2015 uzavřela žalobkyně se žalovanou „dohodu o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků“, a to pohledávky žalobkyně na zaplacení úplaty za postoupení pohledávky za B. K. ve výši 40.063.923 Kč a pohledávky žalované na vyplacení zálohy na podíl

na zisku žalobkyně ve výši 40.163.923 Kč; rozdíl ve výši 100.000 Kč měla žalobkyně dle dohody uhradit na účet žalované.

5/ Dne 30. 11. 2015 poukázala žalobkyně ve prospěch bankovního účtu žalované 100.000 Kč.

6/ Výsledek hospodaření žalobkyně za rok 2015 činil (dle řádné účetní závěrky ověřené auditorem) 41.731.000 Kč.

7/ Žalobkyně neměla ke konci účetního období 2015 závazky 180 dní (a více) po lhůtě splatnosti, v účetní závěrce vykazovala (vedle zisku) nehmotný majetek ve výši 13.838.000 Kč, splatné závazky z titulu sociálního a zdravotního pojištění (vykazované k 31. 12. 2015) uhradila 7. 1. 2016. Žalobkyně na sebe nepodala návrh na zahájení insolvenčního řízení a neučinil tak ani nikdo jiný.

4. Soud prvního stupně předně zdůraznil, že o vyplacení zálohy na podíl na zisku za období leden až září 2015 řádně rozhodl na základě návrhu představenstva a na podkladě mezitímní účetní závěrky jediný akcionář (žalovaná).

5. Z provedených důkazů je pak prokázáno, že výplata zálohy na podíl na zisku nezpůsobila žalobkyni platební neschopnost či předlužení; žalobkyně si výplatou zálohy nepřivodila úpadek. Ostatně i kdyby tomu tak nebylo, nevedlo by porušení § 40 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění účinném do 31. 12. 2020 (dále též jen „z. o. k.“), k neplatnosti právního jednání, ale toliko k odpovědnosti členů představenstva žalobkyně.

6. Žalované tudíž svědčila pohledávka za žalobkyní z titulu zálohy na podíl na zisku ve výši 40.163.923 Kč. K započtení pohledávek (vzájemných závazků žalobkyně a žalované) došlo dohodou, přičemž podmínky započtení byly naplněny.

7. Pohledávka žalobkyně za žalovanou ve výši 40.063.923 Kč (z titulu úplaty za postoupení pohledávky) zanikla započtením. Pohledávka ve výši 100.000 Kč (z titulu bezdůvodného obohacení) žalobkyni nesvědčí (žalobkyně plnila na základě platného právního titulu).

8. Městský soud v Praze k odvolání žalobkyně v záhlaví označeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

9. Odvolací soud přisvědčil skutkovým i právním závěrům soudu prvního stupně.

10. Odkazuje na odbornou literaturu, vyložil, že rozhodnutím příslušného orgánu obchodní korporace o výplatě zálohy na podíl na zisku vzniká obchodní korporaci závazek zálohu vyplatit a společníku (akcionáři) právo na výplatu zálohy, bez ohledu na to, že jde o „potencionálně vratné plnění“. Vznik pohledávky z titulu zálohy na podíl na zisku není závislý na další právní skutečnosti (rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku na základě řádné účetní závěrky na konci účetního období) a není podmíněn ani splněním požadavku, aby obchodní korporace měla v době rozhodnutí o výplatě dostatek prostředků na rozdělení zisku (§ 40 odst. 2 z. o. k.).

11. Důsledkem případného porušení posledně označeného ustanovení je toliko povinnost členů statutárního orgánu k náhradě škody způsobené obchodní korporaci. Navíc, akcionář je povinen vyplacenou zálohu vrátit, nevznikne-li mu (následně) právo na podíl na zisku. Taktéž případné nesplnění testu insolvence (§ 40 odst. 1 z. o. k.) by mělo vliv toliko na splatnost pohledávky na vyplacení zálohy (nikoliv na její vznik, platnost či zánik). Vzhledem k tomu, že v projednávané věci byla uzavřena dohoda o započtení (§ 1991 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku; dále jen „o. z.“), není otázka splatnosti (významná při jednostranném započtení) rozhodná.

12. Rozhodování o výplatě zálohy na podíl na zisku sice spadá do (zbytkové) působnosti statutárního orgánu dle § 163 o. z, resp. správní rady (§ 460 odst. 2 z. o. k.), valná hromada nicméně může (jako tomu bylo v posuzovaném případě) udělit statutárnímu orgánu (správní radě) pokyn zálohu vyplatit, neboť nejde o záležitost spadající do obchodního vedení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení níže uvedených (v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud neřešených) otázek hmotného práva.

14. Dovolatelka Nejvyššímu soudu předestírá následující otázky:

1) Vzniká rozhodnutím příslušného orgánu akciové společnosti o výplatě zálohy na podíl na zisku peněžitá pohledávka akcionáře vůči společnosti na její vyplacení?

2) Míní se souslovím „dostatek prostředků“ užitým v § 40 odst. 2 z. o. k. ve znění účinném do 31. 12. 2020, toliko vlastní zdroje, anebo též aktiva, tj. peněžní prostředky?

3) Je překážkou výplaty zálohy na podíl na zisku akciovou společností „ve formě“ dohody o započtení skutečnost, že by si uzavřením takové dohody akciová společnost přivodila v budoucnu úpadek? Jinak řečeno, vede nedodržení tzv. testu insolvence dle § 40 odst. 1 z. o. k. k neplatnosti právního jednání, jímž se realizuje výplata na zisku (v projednávané věci k neplatnosti dohody o započtení)?

4) Je možné, aby o vyplacení zálohy na podíl na zisku rozhodoval jediný akcionář společnosti namísto představenstva? Vznikne v důsledku takového rozhodnutí jediného akcionáře pohledávka tohoto akcionáře za společností na výplatu zálohy na podíl na zisku vůči společnosti?

15. Dovolatelka má za to, že záloha na podíl na zisku je „peněžitým plněním bez existence závazkového vztahu, tj. bez existence závazku zálohu poskytnout“. Rozhodnutím příslušného orgánu obchodní korporace „nevzniká pohledávka akcionáře (...) za společností na zaplacení zálohy“, zákon konstruuje tento institut „jako zatímní platbu společnosti akcionáři, kterou je následně potřeba vůči společnosti vyúčtovat podle toho, zda akcionáři vznikne za společností pohledávka na výplatu podílu na zisku“. Podle dovolatelky „zákon toliko stanoví možnost poskytnout akcionáři plnění, které akcionář může ze své vůle výslovně či konkludentně přijmout (...), případně plnění ve formě zálohy na podíl na zisku společnosti vrátit v případě jeho nesouhlasu“. Výklad přijatý odvolacím soudem znamená, že mezi akcionářem a společností vzniká „proti vůli akcionáře a bez výslovného zákonného ustanovení závazkový vztah, na základě kterého by společnost měla povinnost plnění poskytnout a akcionář by měl povinnost plnění přijmout, jinak by se vystavil riziku prodlení na straně věřitele“.

16. Dovolatelka má za to, že „pohledávka akcionáře za společností na výplatu zálohy na podíl na zisku nemůže vzniknout na základě rozhodnutí představenstva akciové společnosti, neboť zákon vznik takové pohledávky nikterak nenormuje“. Žalovaná proto neměla za dovolatelkou kompenzabilní pohledávku a pohledávka dovolatelky za žalovanou (ze smlouvy o postoupení pohledávek) nezanikla započtením a existuje i nadále.

17. Ke druhé otázce dovolatelka dovozuje, že slovní spojení „dostatek prostředků“ v § 40 odst. 2 větě první z. o. k. označuje nejen pasiva, ale taktéž dostatek příslušných aktiv, jež mají být použity k vyplacení zálohy. Má-li být záloha vyplacena v penězích, musí mít společnost dostatek peněžních

prostředků. V opačném případě by rozhodla o něčem, co nemůže splnit. Takové rozhodnutí by bylo v rozporu s § 40 odst. 2 větou první z. o. k., v důsledku čehož by „pohledávka na výplatu peněžité zálohy na podíl na zisku nemohla vzniknout pro rozpor se zákonem“. V projednávané věci dovolatelka neměla dostatek peněžních prostředků k vyplacení zálohy na podíl na zisku.

18. Ve vztahu ke třetí otázce dovolatelka dovozuje, že nedodržení testu insolvence (představující překážku vyplacení zálohy na podíl na zisku) je též důvodem neplatnosti uzavřené dohody o započtení, již se výplata zálohy realizovala.

19. Konečně dovolatelka dovozuje, že o vyplacení zálohy mohlo rozhodnout toliko představenstvo. Jediný akcionář si tuto působnost nemůže aťhovat a jeho rozhodnutí nemohlo vést ke vzniku pohledávky na vyplacení zálohy na podíl na zisku.

20. Dovolatelka proto navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

21. Žalovaná považuje dovolání za částečně nepřipustné a částečně nedůvodné.

22. Jelikož dovolatelka nikdy netvrdila, že neměla dostatek peněžních prostředků, představuje druhá otázka nepřipustné novum. Odvolací soud (ani soud prvního stupně) se touto otázkou nezabýval a napadené rozhodnutí není na jejím řešení založeno. Přípustným dovolání nemůže činit ani třetí otázka, neboť soudy nižších stupňů uzavřely, že dovolatelka testem insolvence „prošla“ (rozhodnutí o vyplacení zálohy nevedlo k úpadku společnosti). Na řešení třetí otázky tudíž napadené rozhodnutí nespočívá. Totéž pak podle žalované platí i pro čtvrtou otázku, neboť ze skutkových zjištění soudů je patrné, že o vyplacení zálohy rozhodlo představenstvo dovolatelky.

23. Jde-li o řešení první otázky předestřené dovolatelkou, považuje žalovaná napadené rozhodnutí odvolacího soudu za správné.

III.

Přípustnost dovolání

24. Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou a splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; Nejvyšší soud se proto zabýval jeho přípustností.

25. Uzavřely-li soudy nižších stupňů, vycházejí z provedených důkazů, že rozhodnutí o vyplacení zálohy nepřivedlo dovolatelce úpadek (což dovolatelka procesně korektním způsobem nezpochybnila), nemůže být dovolání přípustné k řešení třetí otázky. Její zodpovězení Nejvyšším soudem by se totiž nemohlo nijak promítnout v poměrech dovolatelky, založených napadeným rozhodnutím (nemohlo by vést k jeho kasaci).

26. Dovolání je však přípustné podle § 237 o. s. ř. k zodpovězení zbývajících otázek předestřených dovolatelkou, neboť napadené rozhodnutí spočívá na jejich řešení a současně jde o otázky, jež dosud nebyly v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešeny.

IV.

Důvodnost dovolání

27. S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci je pro její posouzení rozhodný zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění účinném do 31. 12. 2020.

28. Podle § 40 z. o. k. obchodní korporace nesmí vyplatit zisk nebo prostředky z jiných vlastních

zdrojů, ani na ně vyplácet zálohy, pokud by si tím přivodila úpadek podle jiného právního předpisu (odstavec první). Zálohu na výplatu podílu na zisku lze vyplácet jen na základě mezitímní účetní závěrky, ze které vyplyne, že obchodní korporace má dostatek prostředků na rozdělení zisku. Výše zálohy na výplatu zisku nemůže být vyšší, než kolik činí součet výsledku hospodaření běžného účetního období, nerozděleného zisku z minulých let a ostatních fondů ze zisku snížený o neuhrazenou ztrátu z minulých let a povinný příděl do rezervního fondu. K výplatě zálohy nelze použít rezervních fondů, které jsou vytvořeny k jiným účelům, ani vlastních zdrojů, jež jsou účelově vázány a jejichž účel není obchodní korporace oprávněna měnit (odstavec druhý).

A. K pojmu „záloha“ obecně.

29. Pojem „záloha“ v soukromém právu označuje plnění poskytnuté jednou stranou druhé před uzavřením smlouvy (§ 1807 o. z.), plnění poskytnuté po uzavření smlouvy (§ 1864 či § 2260 o. z. anebo § 4 zákona č. 67/2013 Sb., kterým se upravují některé otázky související s poskytováním plnění spojených s užíváním bytů a nebytových prostorů v domě s byty) či plnění poskytnuté bez souvislosti se smlouvou (§ 1235, § 2960 či § 2970 o. z.). Všem případům je společné, že jde o plnění mající právní důvod (z čehož vychází i ustanovení § 2997 odst. 1 věty druhé o. z.). Zpravidla bude takové plnění poskytováno přinejmenším na základě konkludentní dohody (oboustranného srozumění) o poskytnutí zálohy (srov. I. Pelikánová, R. Pelikán in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520). Wolters Kluwer, Praha, 2014.)

30. Dovolatelce lze přisvědčit potud, že není-li poskytnutí zálohy ujednáno, neukládá-li její poskytnutí právní předpis či není-li zde jiného právního důvodu, z něhož by plynula povinnost zálohu poskytnout, není nikdo povinen zálohu na budoucí závazek poskytnout. Nicméně jakmile je poskytnutí zálohy ujednáno [ať už před uzavřením smlouvy (§ 1807 o. z.), jako součást uzavřené smlouvy (např. § 1864 či § 2260 o. z.) či bez souvislosti s jakoukoliv smlouvou], ukládá-li poskytnutí zálohy právní předpis (srov. např. § 1235, § 2960 či § 2970 o. z.) anebo je-li zde jiný právní důvod (zakládající závazek k poskytnutí zálohy), svědčí zavázané straně (dlužníku) povinnost zálohu poskytnout (dluh) a oprávněné straně (věřiteli) tomu odpovídající právo (pohledávka).

31. O tom, že v posledně uvedených případech představuje právo na poskytnutí zálohy pohledávku (zásadně způsobilou k postoupení či započtení), již odpovídá závazek (dluh) zálohu poskytnout, nepochybuje ani ustálená judikatura (srov. v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2005, sp. zn. [32 Odo 525/2004](#), uveřejněný pod číslem 42/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. [29 Cdo 4594/2009](#)).

B. K právní povaze zálohy na podíl na zisku.

32. Právo akcionáře podílet se na zisku společnosti představuje jeden z předmětů práva společníků na reziduální výsledek hospodaření společnosti a patří mezi základní práva akcionářů (§ 256 z. o. k. a např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [27 Cdo 3885/2017](#), uveřejněné pod číslem 9/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, odst. 48). Odborná literatura je označuje jako „abstraktní právo na zisk“ (srov. Dědič, J., Lasák, J. in Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp, Z., a kol.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 173 a 174).

33. Nastanou-li zákonem (popř. i stanovami) předvídané předpoklady, vzniká akcionáři (jako projev „abstraktního“ práva) „konkrétní“ právo na podíl na zisku, představující pohledávku akcionáře za společností, již odpovídá povinnost společnosti podíl na zisku poskytnout (dluh). Jedním ze zákonných předpokladů (nejde-li o pevné podíly na zisku) je i rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku [§ 348 a násl., § 421 odst. 2 písm. h) z. o. k.].

34. Nevylučují-li to stanovy, je součástí („abstraktního“) práva na zisk také („abstraktní“) právo na zálohu na podíl na zisku (§ 40 odst. 2 z. o. k.). I v případě zálohy platí, že nastanou-li zákonem (popř. i stanovami) předvídané předpoklady, vzniká akcionářům právo na poskytnutí zálohy na podíl na zisku, představující pohledávku akcionáře za společností a jí odpovídající povinnost společnosti zálohu vyplatit.

35. Mezi tyto předpoklady patří i rozhodnutí příslušného orgánu akciové společnosti o poskytnutí zálohy na podíl na zisku, jež představuje (jakožto právní jednání společnosti) právní důvod, na jehož základě vzniká závazek, jehož obsahem je právo akcionáře (coby věřitele) na poskytnutí zálohy (pohledávka) a povinnost společnosti (coby dlužníka) zálohu poskytnout (dluh). Na řečeném pak ničeho nemění ani skutečnost, že záloha představuje plnění, jež musí být následně „vypořádáno“ v rámci rozdělení zisku za účetní období, za které byla záloha poskytnuta (obdobně viz judikaturu výše citovanou). V literatuře srov. shodně např. Čech, P., Skálová, J. Zálohy společníkům na podíly na zisku v kapitálových společnostech – právní a účetní pohled. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 9, s. 241-250, či Dědič, J., Lasák, J., op. cit. výše, s. 225.

36. Lze dodat, že představa dovolatelky, podle níž rozhodnutí příslušného orgánu společnosti o poskytnutí zálohy na podíl na zisku nezakládá závazek ve smyslu § 1721 o. z. a je toliko na libovůli představenstva, zda, v jaké výši a kterému z akcionářů případně vyplatí zálohu na podíl na zisku, odporuje i ustanovení § 244 odst. 1 z. o. k.

C. Ke slovnímu spojení „dostatek prostředků“ v § 40 odst. 2 z. o. k.

37. Ustanovení § 40 odst. 2 z. o. k. provádí článek 17 odst. 5 písm. a) směrnice 2012/30/EU ze dne 25. 10. 2012 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 54 druhého pododstavce Smlouvy o fungování Evropské unie při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření (dále jen „směrnice 2012/30/EU“), resp. článek 56 odst. 5 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. 6. 2017 o některých aspektech práva obchodních společností (jíž byla nahrazena – mimo jiné – i směrnice 2012/30/EU; dále jen „směrnice 2017/1132“).

38. Uvedené články určují, že „pokud právní předpisy členského státu umožňují výplatu zálohy na dividendy (...), musí být sestavena mezitímní účetní závěrka, ve které se projeví, že prostředky použitelné pro rozdělení jsou dostatečné“.

39. Jakkoliv i české jazykové znění označených článků užívá pojem „prostředky“, je s ohledem na kontext dotčeného pravidla (spadajícího do úpravy rozdělování zisku jakožto jednoho z vlastních zdrojů) zjevné, že je pod tímto pojmem nutné rozumět „zdroje“. Záloha na podíl na zisku je plněním vypláceným na podíl na některém z vlastních zdrojů, majících původ v zisku, přičemž smyslem omezení upraveného v označených člancích obou směrnic, resp. v § 40 odst. 2 větě první z. o. k., je (co možná nejlépe) zabezpečit, aby na zálohách nebylo vyplaceno více, než kolik by v okamžiku, ve kterém příslušný orgán rozhoduje o poskytnutí zálohy, bylo z těchto zdrojů možno rozdělit. Je proto logické, že právě výše těchto zdrojů (zobrazená v aktuální mezitímní účetní závěrce) představuje limit pro případné zálohy.

40. Tomu také odpovídají jiné jazykové verze obou směrnic (srov. pojem „funds“ v anglické jazykové verzi, slovní spojení „les fonds disponibles“ ve francouzské jazykové verzi, slovní spojení „los fondos disponibles“ ve španělské jazykové verzi či slovní spojení „i fondi disponibili“ v italské jazykové verzi).

41. Uvedený výklad pak potvrzuje jak legislativní vývoj (srov. ustanovení § 35 odst. 1 věty první z. o.

k., ve znění účinném od 1. 1. 2021), tak i odborná literatura (viz např. Čech, P., Skálová, J. op. cit. výše, Dědič, J., Lasák, J. in op. cit. výše, s. 224, či Dědič, J., Lasák, J. Vybrané otázky rozdělování zisku, jiných vlastních zdrojů a poskytování záloh na dividendy v akciové společnosti po rekodifikaci, Bulletin Komory daňových poradců, číslo 1, 2014, s. 18 až 24).

42. Nejvyšší soud z důvodů shora popsaných považuje článek 17 odst. 5 písm. a) směrnice 2012/30/EU, resp. článek 56 odst. 5 písm. a) směrnice 2017/1132, za *acte clair*, v důsledku čehož není povinen obrátit se (se žádostí o výklad těchto článků) na Soudní dvůr Evropské unie postupem podle článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

D. K působnosti orgánů akciové společnosti rozhodnout o vyplacení zálohy na podíl na zisku.

43. O tom, že společnost poskytne (vyplatí) akcionářům zálohu na podíl na zisku, musí rozhodnout orgán akciové společnosti, do jehož působnosti tato záležitost spadá. Rozhodnutí o rozdělení zisku spadá do působnosti valné hromady [§ 421 odst. 2 písm. h) z. o. k.]. Oproti tomu rozhodnutí o poskytnutí (vyplacení) zálohy na podíl na zisku zákon výslovně nesvěřuje žádnému z orgánů společnosti; náleží proto v souladu s ustanovením § 163 o. z. představenstvu společnosti, resp. – má-li společnost monistický systém vnitřní struktury – správní radě (§ 460 odst. 2 z. o. k.).

44. Rozhodnutí o tom, že společnost poskytne (vyplatí) zálohy na podíl na zisku (stejně jako rozhodnutí o rozdělení zisku), nespadá do obchodního vedení společnosti (k vymezení obchodního vedení srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. [31 Cdo 1993/2019](#), uveřejněný pod číslem 24/2020 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, zejména odst. 27). Nedopadá na ně tudíž zákaz udělovat pokyny týkající se obchodního vedení (§ 435 odst. 3 z. o. k.).

45. Nejvyšší soud pak nenachází žádnou kogentní právní normu, jež by bránila tomu, aby stanovy svěřily tuto působnost valné hromadě (otázku, zda je takové řešení praktické, Nejvyšší soud ponechává stranou). I tehdy, svěří-li stanovy tuto působnost nejvyššímu orgánu společnosti, však zůstává představenstvu (správní radě) povinnost posoudit, zda je rozhodnutí o poskytnutí (vyplacení) zálohy v souladu se zákonem a zda je lze realizovat, tedy zálohu poskytnout (vyplatit) [srov. zejm. § 40 odst. 1 a 2 z. o. k.].

46. K uvedeným závěrům dospívá i odborná literatura (kromě publikací a statí citovaných výše srov. dále Eichlerová, K. Záloha na podíl na zisku v kapitálových společnostech. Bulletin advokacie, 2014, č. 11).

47. Rozhodne-li valná hromada společnosti o poskytnutí (vyplacení) zálohy na podíl na zisku, ačkoliv stanovy společnosti jí tuto působnost nesvěřují, je v každém jednotlivém případě nutné posoudit, zda rozhodnutí není toliko pokynem valné hromady, aby představenstvo (správní rada) rozhodlo o poskytnutí (výplatě) zálohy, nebo zda jde o rozhodnutí v záležitosti spadající mimo působnost valné hromady (na něž se v souladu s § 45 odst. 1 z. o. k. a § 245 o. z. hledí, jako by nebylo přijato), anebo zda toto rozhodnutí představuje tzv. jednorázový průlom do stanov (tedy zda v sobě nezahrnuje vůli akcionářů změnit stanovy tak, že se pro tento jednotlivý případ svěřuje valné hromadě působnost rozhodnout o poskytnutí zálohy). K přípustnosti jednorázové změny společenské smlouvy srov. v poměrech společnosti s ručením omezeným a právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. [29 Cdo 2254/2007](#).

48. Základním předpokladem pro závěr, že usnesení valné hromady představuje takový jednorázový průlom, je jeho přijetí většinou hlasů potřebnou pro odpovídající změnu stanov (§ 416 odst. 1 z. o. k.), a (nejpozději) s účinností od 1. 1. 2021 také osvědčení notářským zápisem (viz § 45 odst. 3 a § 416 odst. 2 z. o. k., ve znění účinném od 1. 1. 2021).

E. Promítnutí shora popsaných závěrů do poměrů projednávané věci.

49. Odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) vyšel z předpokladu, podle něhož rozhodnutí jediného akcionáře o vyplacení zálohy na podíl na zisku za období leden až září 2015 představuje právní důvod vzniku pohledávky žalované (v rozhodné době jediného akcionáře dovolatelky) z titulu zálohy na podíl na zisku, jež mohla být započtena proti pohledávce dovolatelky za žalovanou z titulu úplaty za postoupení pohledávky.

50. Jakkoliv lze soudům nižších stupňů vytknout, že nezjišťovaly, zda rozhodnutí o vyplacení zálohy přijalo i představenstvo dovolatelky (byť jinak jsou jejich rozhodnutí pečlivá a řádně odůvodněná), je jejich závěr správný.

51. Předně je možné žalované přisvědčit v názoru, podle něhož lze ze zjištěných skutečností usuzovat, že představenstvo dovolatelky (jako volený orgán) rozhodnutí o poskytnutí (vyplacení) zálohy přijalo, byť o tomto rozhodnutí nebyl předložen zápis předvídaný ustanoveními § 157 o. z. a § 440 odst. 2 a 3 z. o. k., a jeho realizaci toliko podmínilo rozhodnutím (souhlasem) jediného akcionáře. I kdyby tomu tak nebylo, je třeba rozhodnutí jediného akcionáře (učiněné na návrh představenstva) považovat za jednorázový průlom do stanov, jenž v sobě zahrnuje (také) svěřením této záležitosti (pro tento jediný případ) do působnosti nejvyššího orgánu, resp. do působnosti jediného akcionáře (§ 12 odst. 1 z. o. k.). Není tudíž pochyb, že v projednávané věci k tomu povolaný orgán akciové společnosti přijal rozhodnutí, jež představuje právní důvod vzniku pohledávky na vyplacení zálohy na podíl na zisku.

52. Správným je také závěr odvolacího soudu, podle něhož je pro vznik pohledávky na vyplacení zálohy na podíl na zisku nerozhodné, zda dovolatelka měla k vyplacení zálohy volné peněžní prostředky.

53. Jelikož je napadené rozhodnutí co do řešení dovoláním otevřených otázek (jejichž zodpovězení činí dovolání přípustným) správné, Nejvyšší soud, který neshledal ani vady řízení, k nimž u přípustného dovolání přihlíží v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolání žalobkyně zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.